



Interjú Jevgenyij Vodolazkinnal*

„Most az exhumálás helyébe a feltámasztás lép”

■ **Hogyan született meg a *Lauros*, és ki a célközönsége? Gondol-e egyáltalán a leendő olvasójára, elképzeli-e regényírás közben, vagy ez nem fontos?**

– Amikor belekezdtem a regénybe, olyan emberről szerettem volna írni, aki képes áldozatot hozni. Nem nagy áldozatot, melyhez elegendő az eksztázis egyetlen pillanata, hanem egy minden nap, minden órában hozott élet-áldozatot. Szerettem volna valamiféle ellenpontot felmutatni a mai társadalomban uralkodó sikerkultusznak. Az „erkölcsi” probléma meglelte ellenére legkevésbé a tanítói szándék vonzott: ez nem az irodalom dolga, és ilyen joggal nem is ruháztak fel. Míg a könyvet írtam, magam is tanultam, együtt alakítottuk egymást. Az irodalom feladata valamit megmutatni, az olvasó meg majd eldönti, hogy tetszik-e neki, amit megmutattak vagy sem, és egyáltalán, mihez fog vele kezdeni.

Számomra evidencia volt, hogy ha egy mai embert veszek, akkor a hősöm nem-hogy nem lesz meggyőző, de egyenesen hamis lesz. Ezért egy ősi formához fordultam, a szentek leírásához, melyet pont ilyen jellegű elbeszélésekre találtak ki, csak éppen modern irodalmi eszközökkel éltem a hagiográfia írásakor. Hogy milyen sikerrel – ezt az olvasó feladata eldönteni. Ezt minden kokettálás nélkül mondom, mert még nem teljesen világos magam számára se, ki az én olvasóm, és pláne, hogy mit

* Eredetileg Jevgenyij Vodolazkin 2014-ben kiadott *Дом у озера* (*Ház és sziget*) című esszékiötetében jelent meg, és az íróval készített interjúk részleteiből, valamint a Ria Novosztiji olvasói kérdéseire adott válaszokból épül fel.

fog mondani. A „példaértékű olvasó” miatt, aki tulajdonképpen a szerző klónja, nem aggódtam, tőle az ember nem vár semmiféle hátszúrást. Engem az olyan emberek reakciója érdekel, akik teljesen más területről, más temperamentummal, más ízlésvilággal jöttek, hiszen a szöveg, finoman szólva is, sajátos, ami jelenthet pluszt és mínuszt is. Azok a visszajelzések, melyek eljutottak hozzám, örvendetesek. Nem abban az értelemben, hogy feltétlenül mindenkinek tetszeni akarok (ilyen nem létezik), hanem hogy úgy tűnik, nem kell előre senkiről se lemondani a lehetséges olvasókból kiindulva. Egy bevilágított színpadról beszélünk, ahonnan a közönség első három sorát látod csak, hozzájuk igazodsz, és a többi pedig üres térnek veszed, de amikor felkapcsolják a villanyt, hirtelen észreveszed, hogy tele van a nézőtér. Csak azt akarom ezzel mondani, hogy mindig az egész közönséghez kell szólni, és nem azzal számolni, hogy valahol ott fent üres helyek vannak.

■ **A regényét „nem történelminek” nevezte. Ez azt jelenti, hogy vannak benne történelmi pontatlanságok, feltételezések, szabadjára engedett gondolatok, és ezzel a műfaji önbesorolással tulajdonképpen élet akarja venni az esetleges kritikáknak e téren, vagy másról van itt szó?**

– A „nem történelmiség” története a következő. Kiadói hagyomány, hogy valamilyen „szlogent” helyez el a könyvborítón, rövid meghatározását a könyv sajátosságának. Megkértek, hogy találjak ki egy ilyen szóösszetételt. A (szerintem nagyon eltalált) borítóterven ez a bizonyos szlogen a cím alá került, és magam számára is váratlanul elkezdett alcímként működni. Bár semmiképpen sem az, mégis kísértetiesen hasonlít rá. Gyakran a bibliográfiai leírásban is feltüntetik, mint a cím részét, ami helytelen, hiszen a bibliográfiai szabályok szerint a címet nem a borítóról írjuk le, hanem a címdalról. Ami a lényegét illeti, szerettem volna megtartani a kellő távolságot a történelmi regénytől, mely általában más kérdések felvetésére szolgál. Ahonnan én nézem a dolgokat, onnan a történelmi hűség és pontosság másodlagos, de természetesen igyekeztem elkerülni a szarvashibákat. A történelmi regény a krimihez, a sci-fihez és az erotikus regényhez hasonlóan a zsánertudalomhoz tartozik. A fő mozgatórugó itt nem annyira a hős személyisége, mint inkább a szüzsé – a történelmi esemény, a bűntény, utazás a jövőbe, házasságtörés, stb. A *Lauros*-ban nem az önmagában vett történelem érdekelt, hanem a „lélek története”. A regény nem történelmiként való meghatározása jelzés az olvasónak. Javaslat, hogy ne keressen olyat, ami nincs benne.

■ **Milyen kérdésekre akart leginkább választ találni a *Lauros*-ban?**

– Inkább kérdéseket fogalmaztam meg, mintsem válaszoltam volna rájuk. Néha fontosabb helyes kérdéseket feltenni, mint válaszolni rájuk. A legjobb, ha az olvasó válaszol, mindenki a maga módján. Ez az a metaszövegi értelem, amelyről néha beszélek. Kérdés sok van. Például: mi is az idő? Mi a szerelem? Nem az, amelyik egyesek szerint három évig tart, hanem a nagybetűs Szerelem.

■ **A könyve olyan emberek körében is érdeklődést váltott ki, akik az Isten szó hallatán általában ásítozni kezdenek, vagy csak legyintenek. Ön szerint miért van ez így?**

– Mind a hívők, mind az ateisták nagyjából ugyanazokat a problémákat próbálják megoldani, és hasonló kérdésekre keresnek válaszokat. Az emberi élet lényegére, vagyis értelmére. Ha ezt nem agresszíven teszik, elkerülik a kölcsönös szemrehányást és hibáztatást, akkor kétségtelenül segítenek egymásnak. Mert az a tapasztalat, amely a másokban negatívnak tűnik, szintén tapasztalat, még hozzá fontos tapasztalat. Hősöm egy kételkedő, kereső ember. Ebből fakad a védtelensége, de ettől lesz vonzó is. Ahhoz, hogy elfogadja az olvasó a hőst, azonosulnia kell vele, de hogy lehet azonosulni egy élettelen eszménnyel? Az elterjedt véleménnyel szemben a szent nem egy életidegen ideát testesít meg. Ha szentekről szóló életrajzokat olvasunk, azt látjuk, hogy állandó harcban álltak saját magukkal.

■ A *Laurosz* nem egyszerűen szépirodalmi mű, ennek a regénynek mintha lenne valami magasztosabb feladata. Ez olyan regény, amelyet egy eszmének, a világmegváltás eszméjének a megszállottja ír. Hiszen nem minden író fogna bele egy szent félkegyelműről, egy szentről szóló könyv megírásába.

– Meglepetésként ért a regény. Tudtam, milyen nehéz dolog egy szentről írni. Sose gondoltam volna, hogy íróként óorosz témához fogok nyúlni, már csak azért sem, mert ez a szakmám. Emberileg ez érthető: amikor valami újjal kezdesz el foglalkozni, igyekszel mindent úgy tenni, hogy a lehető legkisebb mértékben érintkezz azzal, amit annak előtte csináltál.

■ Furcsa, nekem pont az a természetes, hogy Eco például olyan regényt írt, mint *A rózsza neve*, hiszen ő egy laikusnál jobban ért ehhez a témához. A kérdés mégiscsak az, hogy bár írhatott volna krimi, Ön a lélek megmentéséről írt.

– A krimi iránti minden szeretetem ellenére úgy éreztem, hogy a középkori anyagnak van jobb felhasználási módja. Majdnem harminc évig foglalkoztam egy másik, középkori világgal; ez nem különbözik a maitól. Az általam kutatott világnak nagyon sok erénye van, melyeket, sajnos, ma nem látunk: az, amit az óorosz irodalomról tudunk, sokszor vásári, fals képzeteket szül. Ez a kultúra részemmé vált, és én – bármi furcsa – annak részévé, mert folyamatosan újratemelem akkor, amikor az már történelemmé vált. Ha az életem során elolvasott szövegek mennyiségét nézzük, akkor az derül ki, hogy több óorosz szöveget olvastam, mint kortársat. Egész egyszerűen azért, mert napi sok órában olvasok ilyen szövegeket. Fokozatosan született meg az érzés, egy mélyről jövő megértése annak, hogyan épülnek fel. Azt hiszem, ha áthelyeznének a XV. századba, egész jó óorosz író válna belőlem: tudom, hogy kellett akkor írni. De mivel senki sem vár engem a XV. században, úgy döntöttem, a XXI. századi irodalomba oltom a felgyűlt tapasztalatomat. Szerencsés voltam, hogy személyes tapasztalatom rímelt a kortárs irodalom mai állapotára. Számos óorosz fogást alkalmaztam, melyek pár évtizeddel ezelőtt még egzotikumnak számítottak volna, és elutasítás lett volna az osztályrészük. Most viszont jókor jöttek – a kortárs irodalom a posztmodernnek köszönhetően kész volt a befogadásukra. A mai irodalom teljesen más úton jutott el azokhoz a dolgokhoz, melyek egykor a középkori poétika alapjait képezték, de én azért a középkor felől közelítettem meg.

■ De a kérdés nem ez. Ön úgy beszél, mintha imitátor lenne.

– Nem, nem az vagyok, itt minden komoly. Csak meg tudom ismételni, amit előbb mondtam: elég tűrhető óorosz író lennék.

■ Álljunk meg egy szóra. Szorokin mondhatná magáról: „Egész jó óorosz író lennék.” De Ön nem erről beszél...

– A dolog a következőképpen áll: azon kívül, hogy ismerem az óorosz irodalmat, én valami olyat kaptam, amit tisztán elméleti úton, kutatással nem kaphat meg az ember. Számítalan szerző van, akik, miután megismerkednek az anyaggal, hozzáfognak a regényhez. Nem elég megismerkedni vele, benne kell élni. Míg a középkori Russzal foglalkoztam, magam is középkori emberré váltam. Természetesen előszeretettel használom a civilizációs vívmányokat, és úgy egészében véve tűrhetően tájékozodom a világ eseményeiben. De ha az ember hosszú éveken át szinte kizárólagosan valami olyannal foglalkozik, ami finoman szólva is egzotikusnak hat innen a mából nézve, akkor valamiféle különleges látásmódra tesz szert. Egyfajta szakmai deformáción esik át.

■ De mégis, a kézenfekvő stratégiákkal szemben Ön egy klasszikus orosz regénybe kezd. Miért?

– Ami az orosz írókat illeti, a kutatók gyakran beszélnek a „népek tanítója”, a „gondolatok urai” stratégiáról. Erre gondol? Több mindennek köszönhetően az orosz

hagyomány szerint írónak lenni hálás szerep. De pont erre a szerepre nem tartottam igényt. Tudja, én az alázat állapotában próbáltam írni. És a hőszám is alázas – senkit nem akar tanítani. Ő akkorát vétkezett Isten előtt, szerelme előtt, a világ előtt, hogy azt gondolja: meg kell mentenie legalább azt a keveset, ami neki mint embernek megadatott, és amit elveszített. És ennél a pontnál találkozunk össze a hőszámmal: nincs jogom tanítani, se szellemi, se erkölcsi, és legkevésbé irodalmi értelemben, mert nem az irodalom dolga tanítani. Amikor leírom, mit gondol és mit tesz a hőszám, csak azt akarom mondani, hogy van egy ilyen viszonyulás a valósághoz.

■ **Beszéljünk a regény narrátoráról. Nekem meglehetősen sajtóságosnak tűnt.**

– Igen, az elbeszélőmnek két arca van – egy középkori és egy mai. És ebből kifolyólag két tudata. Arra törekedtem, hogy a történetek egyfelől a középkori Ruszban gyökerezzenek, másfelől a mai korban. És mindeközben ne látszódjék az összeillesztés. Ilyen „lebegő” szerzői pozíció ritka az irodalomban, de ebben az esetben pont erre volt szükség.

■ **A *Lauros*ban energiaként materializálódik a lelki erő. Összeköti a XV. és XXI. századi embert, ugyanakkor lerombolja az idő fogalmát, így van?**

– Igen, látjuk az embert az időbe vetve, és látunk egy embert az időn kívül. Időn és téren kívül. A *Lauros* kísérlet az idő és a tér felszámolására, helyesebben kísérlet arra, hogy bemutassa: mindent el lehet érni a lélek erőfeszítésével, ha úgy viszonyulunk a nekünk rendelt időhöz, mint az örökkévalóság részéhez. A középkori ember az örökkévalóságban élt. Hosszabb volt az élete, mert nyitott volt, nem volt idő, a mai felfogás szerint óra sem volt. Az időt a nap állása szerint határozták meg. És a térképzésük is más volt, mint ma. Eljutni Jeruzsálemig egy igazi hősett volt, és nem idézőjelesen. De ugyanakkor azt is tudták az emberek, hogy nem feltétlenül szükséges mozogni a térben. Amit el akarnak érni a tengeren túl, az itt is elérhető. A középkorban az időt nem értékelték túl: mivel hiányzott a haladás eszméje, nem fűztek túl nagy reményeket az időhöz. Abból indultak ki, hogy az emberek nem lesznek jobbak, mivel a technikai fejlődés nem jár együtt a szellem és a gondolat megerősödésével. Bizonyos értelemben az ember személyes története fontosabbnak tűnt az emberiség történeténél: a népek nem tökéletesednek, az emberek tökéletesednek.

■ **Miért nyúlt vissza olyan régmúltba, évszázadokkal korábbra, mikor a hőset kereste? Vonzotta ez a történelmi kor, vagy a mai korban ilyen hősek már nincsenek?**

– A múltba fordulásom leginkább azzal függ össze, hogy akkor még létezett az a hagyomány, ami a „jó emberek” (V. O. Klucsevszkij kifejezése) életének leírását jelentette, és ami mára valahogy elpárolgott. Ez korántsem jelenti azt, hogy ma nincsenek jó emberek, csak írni róluk egyre nehezebb. A pozitív hősek egyébként is csak fejfájást okoznak a modern íróknak. A középkori irodalom nem ismerte ezt a problémát, talán mert nem is volt egészen irodalom. Más szóval a „tökéletesen szép emberhez” illő történelmi-irodalmi közeget választottam. Természetesen vannak más utak is, van mai anyag, de ahhoz, hogy az ember megírjon egy második Miskin herceget, tudjuk, kinek kell lenni.

■ **Az Ön *Lauros*a – Tarkovszkij Andrej Rubljovjához hasonlóan – arra van kárhoztatva, hogy egy alternatív szerepmodellt képviseljen, mely sokkoló kontrasztban áll mindazzal, ami a mai világban elterjedt. Úgy tűnik, ez igazi jolly joker a művészek: szintetizálni egy ilyen figurát.**

– Ezeket az alakokat nem a szerző szintetizálja, hanem az adott társadalom állapota. Minden idő megalkotja a saját ürességeit, melyeket jó lenne megtölteni. Azokba a szerző beleönti a saját cementjét úgy, ahogyan a régészek tették Pompejiben a test helyén lévő ürességgel. Végeredményben egy alak képződik. És minél jobban

elüt például Laurosz alakja a mai kortól, annál egyértelműbb, hogy szükség van rá. Le lehet írni a korunkat, mindent, ami benne van, de arról is lehet írni – egy másik korba elmerülve –, ami nincs meg benne. Én így tettem.

■ Ön számára mi a legfontosabb a hőségben?

– Talán az, hogy ez az ember idegen lett maga számára, valaki más lett, és nem egyszer, hanem többször. A szent együgyűség rendkívüli nagy hőstett, mégpedig azért, mert a szent elvonul, megszabadul a világtól, hogy Istent szolgálhassa, áthúzza a világot, hogy Istennel maradhasson. A szent együgyű azonban nem csak a világot húzza keresztül, de saját egyéniségét is, elveszejtí azt, a legvégsőkig elmegy az önfelszámolásban.

■ Vagyis tulajdonság nélküli emberré válik? De Laurosz nagyon is tulajdonságokkal rendelkező ember!

– Igen, a tulajdonságok megmaradnak, még akkor is, amikor a hang visszhanggá változik. A visszhangnak is vannak tulajdonságai, az is egyéni. Őrzi annak az embernek a hangját, aki már nincs. Laurosz története az önmagunkról való lemondás legmagasabb foka. Néhányan kifogásolták, hogy egyházi szempontból Laurosz nem teljesen meggyőző, mert nem Isten nevében cselekszik, hanem elhunyt társában. De én biztos vagyok benne, hogy itt nincs ellentmondás. Az Usztyina iránti szerelme nem más, mint Isten iránti szeretete, és érte kész lemondani önmagáról.

■ Az önlemondás igazhitűvé teszi az embert?

– Itt mindennek össze kell adódnia... Két irányból jön, felülről és alulról is. És áldás nélkül ez nem működik. Emlékezzünk csak a Kijevi Barlangkolostor Paterikonjára, amelyben többek között egy kegyetlen aszkézisről olvashatunk, mely szomorú eredményhez vezet.

■ Miért pont orvos a *Laurosz* főhőse? Van prototípusa a hőségnek?

– A főhős gyűjtőfogalom, úgyhogy a prototípusok számtalan óorosz szövegben vannak elszórva. Miért orvos? Talán mert az nagyon emberi. Orvos, pap, tanító – ki az, aki közelebb áll az emberhez? Az orvos szíve mindig le van meztelenítve, még ha ez nagyon nem könnyű. Én szerencsés vagyok, láthattam ilyen orvosokat, például a híres müncheni endokrinológust, Dietrich Heppet. Ha a fájdalom és a halál rutinná válik az orvos mellett, ha december 31-én a kórházi szobájában vedel, akkor az rossz orvos, tehát nem is orvos. Itt szinte nincsenek átmenetek. A jó orvos – megmentő, a rossz – bűnöző. Kevés olyan szakma van, mely ilyen élesen kirajzolja az ember jellemét, az irodalom pedig értékeli a karizmatikus jellemeket.

■ Ki lehet-e jelteni, hogy a regény forrása legfőképpen óorosz?

– Legfőképpen, de nem kizárólagosan. Például a regényre hatott Antonyij Szurozsszkij metropolita prédikációja. A történet szerint egyszer elment gyónni hozzá egy fehérgárdista tiszt, aki harc közben véletlenül lelőtte a saját feleségét. És azt mondta: meggyóntam, elengedték a bűnömet, de egy kicsit se lett könnyebb – mit tegyek? És Antonyij atya azt felelte: Ön Istentől kért megbocsátást, akít nem ölt meg, miért nem fordul a megölt feleségéhez megbocsátásért? És egy idő elteltével visszajött ez az ember és azt mondta: megtettem, és most könnyebb a lelkem... Ez a történet – a hő párbeszéde a halott feleségével – a regény alapja.

■ Hogyan viszonyulnak egymáshoz a történelmi tények és a fikció? Történelmileg mennyire dokumentálhatóak Arsenyij-Usztyina-Ambrogio-Laurosz és mások élettörédei?

– A szó bevett értelmében szinte egyáltalán nincsenek történelmi tények, de bármilyen furcsa, fikció sincs benne túl sok. Hősöm több ember tulajdonságát egyesíti magába; leírásukat megtalálhatjuk az óorosz szövegekben. Ebben az értelemben be-

szélhetünk arról, hogy a hős valós figura, csak ez a valóság, úgymond, szeletelt: az életben nem egy ember hordozta ezeket a tulajdonságokat, hanem több.

■ **És ha nem titok, van önéletrajzi elem azokban a részekben, melyek a mai korra vonatkoznak?**

– A regényben feltűnik egy fiatal történész, egy határozatlan ember, egy német származású orosz nő iránti beteljesületlen szerelmével – nos, ez nem én vagyok. A feleségem, véletlen egybeesésként, szintén német származású orosz, de én – a hőssömmel ellentétben – kitartónak bizonyultam. Együtt tanultunk a doktorin, a házasságunk volt az első tudományos sikerem.

■ **Emlékszik arra a pillanatra, mikor először megfordult a fejében a korszakok egyben látásának, az óorosz kifejezések és egy mai bürokratikus nyelv egyidejű használatának ötlete?**

– Körülbelül fél évig gondolkoztam a regény stílusán... A „gondolkoztam” rossz szó, mert racionális elvet feltételez, egyfajta kisakkozott döntést, mintha azt mondanám: „Na jó, akkor így fogom csinálni.” Inkább egy fél éves várakozás volt, mely után többé-kevésbé úgy éreztem, megtaláltam a szükséges írásmódot. A regény egyik főhőse maga a stílusa. Fontos volt, hogy se a történelmi regényhez ne legyen köze, se a néprajzi stílusgyakorlathoz. Egy olyan szövegről álmodtam, melyet nem csak a szemével olvas az ember, hanem a lelkével is, mely megmutatja az orosz nyelv szépségét annak minden rétegében, legyen az időbeli, társadalmi vagy egyéb. Egy szövegről, mely végedményben az idő nemlétéről beszél.

■ **A regényben vannak XV. századi betoldások, melyek nehézséget okoznak a nem filológus olvasóknak. Ily módon „szelektálja” az olvasóit, vagy inkább „hangulatot teremt”?**

– Az óorosz betoldások nyelve némiképp átdolgozott. Igyekeztem a lehetőségekhez mérten olyan szavakat válogatni, melyek érthetőek a mai ember számára. Bizonyos értelemben az archaizmusoknak valóban atmoszférateremtő szerepük van. De ha itt megragadtam volna, akkor, attól tartok, fojtogató lett volna ez az atmoszféra. A regény egy közönséges stilizációvá silányult volna.

■ **Ön szerint mennyire produktív a Karamzin vagy akár I. Péter előtti nyelvezet használata a mai szépirodalomban?**

– Mint egy olyan ember, aki a régmúlta foglalkozik, biztosíthatom Önt, hogy a nyelvnek e rétegei kiapadhatatlanok. A szentelekhez hasonlóan ezek a rétegek óriási energiával bírnak, csak be kell lobbantani őket.

■ **Miben különbözik az, aki rekonstruálni akarja az elvesztett nyelvállapotot, az olyan elsőrangú imitátor-parodistától, mint amilyen például Szorokin?**

– Szorokin szintén rekonstruál egy elvesztett nyelvi állapotot, nem csak az archaikusat, miközben nála ez természetesen feltételes archaikusság. Goncsarov, Dosztojevskij, Platonov nyelvezetét is újjáteremti. Szorokin nagy mester, és mesterségbeli tudása célját tekintve nagymértékben destruktív. De ezt pozitív értelemben mondom: a destrukció bizonyos periódusokban úgy kell az irodalomnak, mint a levegő. Most, véleményem szerint, a destrukció korszakát felváltja a teremtés aktsa. A nyelv rekonstrukciójában ez úgy nyilvánul meg, hogy az exhumálás helyébe a feltámasztás lép.

■ **Mikor a *Lauros*ban az óorosz nyelvi réteghez hozzákeverte a mai agresszív szókinccset (elsősorban a keményebb szavakat), megfogalmazódott-e Önben a kérés, hogy érdemes-e ezt tenni?**

– Megfogalmazódott. Eleinte csak óorosz *hangszín*ben akartam dolgozni, melyet középkorászoként elsajátítottam az évek alatt. Aztán elhatároztam magam a *salto*

mortale-ra, és behoztam az óorosz *szókincset*. Ez egy veszélyes döntés volt, mert a giccsirodalom szakadékába taszíthatta volna a regényt. Ettől a sorstól a kemény szavak mentették meg, a szlenges elemek, a bikkfanyelv – mindaz, amit Ön, helyesen, agresszív lexikának nevez. Bizonyos értelemben ez egy új nyelv lett, melyet erre a regényre találtam ki. De erről most utólag töprengök mint filológus, mikor írtam, akkor csak az intuíciónra hagyatkoztam, bár éreztem, hogy borotva-élen táncolok. Ilyen esetekben az intuíció az egyetlen lehetséges út. Az elméletek semmit nem hoznak létre az irodalomban, csak arra képesek, hogy utólag valamit megmagyarázzanak. És azt se mindig.

■ **A *Lauros*ban alapvető a halál témája. A könyvben nagyon sokat olvashatunk a félelemlről, hogy elengedjük a másikat, hogy elhagyjuk, az önző vágyról, hogy senkit ne veszítsünk el és arról, hogy végül milyen nehéz is elveszíteni valakit. Miért ilyen meghatározó ez a téma?**

– A szerelem és az élet – adomány, tehát valami olyan, amitől megfoszthatnak. Mikor szeretsz, félsz elválni, mikor élsz, félsz meghalni. De ez a félelem nem bénít meg, ez építő félelem, és segít abban, hogy jobban értékeljük azt, ami van. Én azt mondanám, hogy a halálfélelem az egyik legéletigenlőbb érzés.

■ **A történet egy pontja nem egészen világos számomra. Miért izgatja Ambrogiót annyira az 1492-es világvége, ha egyszer öt évszázadra előre látja a jövőt?**

– A nyugati emberekre úgy általában jellemző a kétely, és ez, véleményem szerint, sok bajtól megóvja őket. Lehetséges, hogy Ambrogio félt, hogy elvész a látomásaiban, vagy helytelenül értelmezi azokat. Szigorúan véve: minél magasabb fokú az informáltság, annál gyengébb a meggyőződés.

■ **A regényben több más mellett felhasznál középkeri füves- és gyógykönyveket, rengeteg füvet vesz lajstromba, és írja le azok hatásait. A valós füveket, melyek erdeinkben nőnek, szintén ilyen jól meg tudja különböztetni?**

– Egyáltalán nem. Akiket érdekelnek a regényben olvasható receptek, azokat az óorosz szövegekhez kell irányítanom (többségében egyébként német eredetűek), melyeket én is követtem. Az én egyetlen hozzáfűznivalóm: önállóan ne kezdjenek hozzá a recept elkészítéséhez.

■ **Mi volt a legfurcsább és legszokatlanabb, ami a *Lauros* írása közben Önnel történt? Elvesztek esetleg szövegrészek, vagy épp fordítva, megjelentek olyan szavak, melyeket Ön nem is írt bele?**

– Nem, semmi sem tűnt el, és semmi sem jelent meg. Azokban a szférákban, ahol válaszokat próbáltam keresni a kérdésekre, ilyen tűzijátékok nem történnek. Ott az örökkévalóság honol.

Vértes Judit fordítása

Vodolazkin, Jevgenij Germanovics (1964) – orosz középkerorász, író. A Kijevi Állami Egyetem elvégzése után az akkor Lihacsov akadémikus által vezetett Irodalomtudományi Intézetbe került (ismertebb nevén: Puskin Ház), a Középkeri Orosz Irodalom osztályra. Második regénye, a *Lauros* (magyarul: 2015), 2013-ban megkapta a rangos „Nagy Könyv” orosz díjat. Jelenleg Pétervárott él.

Vértes Judit – Az ELTE BTK-n végzett orosz–kínai irodalom és nyelv szakon. Jelenleg PhD-hallgató. Kutatott témája az orosz esszéesztika. Számos fordítása jelent meg különböző folyóiratokban, kiadóknál.